

PIEMINOT VĒSTURNIECI DOCENTI
VERONIKU KANĀLI
(07.09.1923.–31.05.2011.)

Veronika Kanāle kopā ar Paulu Dzērvi (no kreisās),
Aleksandru Drīzuli un Benjamiņu Treiļu braucienā
uz kādu konferenci Tallinā 1953. gadā

31. maijā dzīves 87. gadā mūžībā aizgājusi vēsturniece Veronika Kanāle, Latvijas Valsts universitātes PSRS vēstures katedras docente no 1955. gada līdz pat pensionēšanas brīdim 1990. gada 1. jūlijā. Savu apzināto dzīvi viņa sāka mūsu tautai sarežģītajos 20. gadsimta 40.–50. gados. Dzimusi trūcīgā Latgales ģimenē 1923. gada 7. septembrī. 1940. gadā, kad Padomju Savienība okupēja Latviju, viņa pat vēl nebija paspējusi beigt vidusskolu. Kad Latviju okupēja nacistiskā Vācija, V. Kanāle 17 gadu vecumā evakuējās uz Padomju Savienības aizmuguri. Evakuāciju pavadīja Čuvašijas autonomajā padomju republikā. 1944. gada otrajā pusē viņa tika izsaukta uz Maskavu, kur strādāja par kadru inspektori – tulci Latvijas PSR Tautas komisāru padomē. Padomju varas būtība jau jaunībā tika iepazīta plašā spektrā. Blakus romantiskajiem dzīves sapņiem pakāpeniski nāca arī vilšanās.

Viņai bija iespēja būt kopā ar daudziem gados jauniem talantīgiem un darbīgiem cilvēkiem. V. Kanāle bija ļoti pazīstama ar nākamajiem redzamākajiem nacionālkomunistiem Paulu Dzērvi un Eduardu Berklavu, kuri ietekmēja viņas uzskatus jau 40. gadu beigās, kad viņi kopā strādāja Rīgas pilsētas komjaunatnes komitejā. Vēlāk izveidojās kontakti arī ar Vili Krūmiņu. V. Kanāle 1947. gadā absolvēja LVU Vēstures fakultāti un strādāja par propagandas sekretāri LĻKJS Rīgas komitejā (1947–1949), bijusi daļas vadītāja vietniece LĻKJS CK (1949–1950), kā arī Rīgas apgabala partijas komitejas Skolu un augstskolu daļas vadītāja (1952–1953). P. Dzērves pamudināta, V. Kanāle uzsāka studijas aspirantūrā, kuru rezultātā 1955. gadā tika aizstāvēta vēstures zinātņu kandidāta disertācija. Šajā pašā gadā viņa iecelta par LPSR

Zinātņu akadēmijas Etnogrāfijas un folkloras institūta direktora vietnieci zinātniskajā darbā, bet jau pēc dažiem mēnešiem viņai tika piedāvāta iespēja vadīt LVU Vēstures un filoloģijas fakultātes PSRS vēstures katedru. V. Kanāle beidzot nonāca pie savas dzīves galvenā acinājuma – vēstures pasniegšanas un pedagoģiski organizatoriskā darba. Viņas pētnieces darbs bija saistīts ar padomju gadu aktuālo politiskās vēstures problemātiku, un tas viņu īpaši neaizrāva. Pēc LKP CK VII – 1959. gada 7.–8. jūlija plēnuma lēmuma “Par nopietniem trūkumiem darbā ar kadriem un nacionālās politikas īstenošanā Latvijas PSR” sākās nacionālkomunistu ietekmes likvidēšanas process Vēstures un filoloģijas fakultātē, un tas tika pabeigts 1962. gada vasarā, kad LVU rektoru Jāni Jurgenu amatā nomainīja LKP CK pirmajam sekretāram Augustam Vosam pietuvinātais Valentīns Šteinbergs. Viņš 1962. gada vasarā palūdza V. Kanālei uzrakstīt atlūgumu no PSRS vēstures katedras vadītājas amata. Viņa tika atcelta no amata pēc paša lūguma, bet faktiski par “solidarizēšanos ar nacionālkomunistiem”, jo, neraugoties uz Rīgas pilsētas un LVU partijas komiteju norādījumu to nedarīt, piedalījās varas nežēlastībā kritušā Ekonomikas institūta bijušā direktora P. Dzēves bērēs 1961. gada beigās. Piedzīvotais un pārdzīvotais stiprināja viņas raksturu un veidoja spēcīga cilvēka stāju. Viņā nostiprinājās pārliecība, ka, lai cik skarba ir politiskā sistēma, tomēr domubiedri, ja tie dzīvē pakrituši, nav nododami. Izveidojās stingras prasības pret sevi, ģimeni, kolēģiem un draugiem. Radās neiecietība pret demagoģiskiem karjeristiem un vienkārši negodīgiem līdzilvēkiem. Līdzās šim rakstura īpašībām viņā mājaja mīlestība un sirsnība pret cilvēkiem un humora izjūta.

Viegli un radoši viņai veidojās kontakti ar vēsturi studētgrībošajiem jauniešiem. Visciešāk tie izauga un nostiprinājās ar patstāvīgi un neatkarīgi domājošiem studentiem gan semināru nodarbībās, gan izstrādājot kursa un diplomdarbus, gan ārpus studiju laika. Docente vienmēr bija gatava ar kādu studentu kursu doties ārpus Latvijas viņas izkārtotajās studentu praksēs un ekskursijās. Labprāt piedalījās studentu sarīkojumos un atsevišķos gadījumos studentu kāzās uzņēmās pat vedējmātes pienākumus. Bieži aizstāvja lomā bija klāt, kad kāds visnotaļ spējīgs students jaunības neapdomībā bija nokļuvis politiskās nepatīkšanās. Dažādu dzīves politisko sarežģījumu gadījumos pie viņas vērsās ne tikai studenti un aspiranti, bet arī kolēģi. Visiem bija zināms, ka viņa neatteiksies palīdzēt un, pateicoties savam politiskajam dzīves gājumam, nebaidījās to darīt. Atmiņā uzplaiksnī gadījums, kad V. Kanāle metās palīgā ievērojamam LVU Ķīmijas fakultātes docentam, kuru viņa kolēģis, balstoties uz savākto atmaskojošo materiālu, par to, ka docents biogrāfijā nebija uzrādījis, ka viņa tēvs dienējis leģionā, centās izmest no darba universitātē. Uzsāktā politiskās tīrības akcija tika neitralizēta.

Pēc augstskolas beigšanas daudziem studentiem docente palīdzēja atrast piemērotu darbu, rosināja uzsākt studijas aspirantūrā. Šodien vairāki no viņas bijušajiem studentiem, kas pašreiz strādā Latvijas vēstures institūtā, ir pateicīgi docentei V. Kanālei par dotajām vēstures zināšanām, viņas atstāto sirds siltumu un skumst kopā ar radniekiem. Dzīve neapstājas, tā docentes bijušajiem audzēkņiem iet tālāk, un mēs viņai diemžēl mūžības gaitā līdzī varam dot tikai savu novēlējumu: “Lai vieglas smiltis Tev Lielvārdes kapu kalnā!”

Jānis Bērziņš, Ineta Lipša